

Pirmieji partizanų būriai Lietuvoje

► Saločiuose - lapkričio 15 d., Žiemelyje - spalio 20 d., Joniškėlyje - lapkričio 27 d. Kovoms pasibaigus, dauguma partizanų įsijungė į Šaulių sąjungą.

Raseinių partizanų sričiai priklausė dar Jurbarko ir Tauragės partizanų būriai. Šaulių sąjungos centras čia išsyk pradėjo vadovauti. Karininkas Rimeikis buvo paskirtas vadu. Raseinių partizanų nebuvo daug, todėl jie atliko kuklesnius darbus - daugiausia žvalgybos. Jie veikė fronte ir užnugaryje.

Tauragės partizanų būryje buvo apie 30 vyrų, jis veikė prieš užnugaryje. Būriui vadovavo Sakalauskas ir Bildušas.

Kovos su lenkais dėl Seinų parsidėjo 1919 metų vasarą. Partizanų būrį sudarė vadinamoji milicija iš vietos gyventojų. Seinuose veikė lietuvių karo komendantūra. 1919 m. rugpjūčio 23 d. lenkai puolė ir privertė lietuvius apleisti miestą. Tuo pat metu buvo užimti ir Lazdijai. Lietuviai atsikovojo Lazdijus, bet Seinų atgauti jiems nepavyko. 1919 m. balandžio 19 d. lenkai užgrobė Vilnių ir ėmė veržtis gilyn į Lietuvą. Nustatytą demarkacijos liniją saugojo tik retos lietuvių kariuomenės sargybos. Todėl kai kuriose vietose susiorga-

nizavo pavieniai savanorių būreliai, kurie gynė Lietuvą. Iniciatyvos ėmėsi mokytojai: Nedzingės apylinkės partizanus subūrė mokytojai J. Balčiūnas, Varėnos ir Akmenio - V. Keršys ir M. Aldonis, Butrimonių - Bartlingas. Jie organizavo ginkluotą kovą. Išimtį sudarė Perlojos partizanai, kurie į kovas su lenkais įsitraukė vėliausiai. Pirmasis jų vadas buvo J. Česnulevičius, vėliau vadovavimą perėmė kunigas L. Petkelis. 1920 m. kovos su lenkais ypač sustiprėjo. Partizanai veikė labai plačiame ruože nuo Merkinės iki Valkininkų. 1920 m. rugsėjo 29 d. jie susijungė su Šaulių sąjunga. 1920 m. lapkričio 21 dieną Tautų Sąjungos komisija pareikalavo sustabdyti karo veiksmus su lenkais. 1920 m. lapkričio 30 d. abiem pusėm nustatyta neutrali juosta. 1923 m. kovo 15 d. neutrali juosta buvo panaikinta, liko demarkacijos linija. Tuo metu partizanų kovos baigėsi.

Lemtis nedaug laiko skyrė mūsų tautos atgavai ir kūrybiniam darbui. 1940 m. bolševikų okupacija jį nutraukė. Vėliau, 1944 m. prasidėjo beveik dešimtmetį trukęs, daugelio aukų pareikalavęs partizanų karas su kuriuo partizano vardas siejamas esmingai.

Danguolė Žemaitienė

2004 m. lapkričio 27 d. Kaune pagerbtas prieš 60 metų okupantų karinės žvalgybos padalinio „Smerš“ suimtų ir kalintų tėvynės patriotų atminimas.

Ilgulos bažnyčioje 10 val. buvo aukojamos šv. Mišios už žuvusiuosius, o 12 val. prie Perkūno alėjos namo Nr. 4 susirinko jo rūsiuose kalėję kovotojai ir jų artimieji, Vasario 16-osios klubo Kauno skyriaus, Lietuvos laisvės armijos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariai ir kt. Buvo laukiama ir Ukrainos ambasados karinio atašė, nes čia gretimo namo rūsyje buvo laikomi karo belaisviai ukrainiečiai, lenkai, vokiečiai. Prisimintas Vasario 16-osios Akto signataras, ministras pirmininkas, prelatas Vladas Mironas, kuris čia buvo įkalintas kartu su kitais Kauno inteligentais, studentais, moksleiviais (jam ir kitiems, negrįžusiems į Tėvynę asmenims, LLKS iniciatyva Vilniuje, Naujųjų Rasų kapinėse numatoma pastatyti paminklą-kenotafą).

Vokiečių okupacijos metais Aušros gimnazijoje keturiolikmečių-šešiolikmečių moksleivių grupė platino leidinį „Laisvės kovotojas“, o nuo 1943 m. vasario mėn. 16 d. Gabrielius Žemkalnis, Valdas Adamkus, Liūtas Grinius, Benediktas ir Vytautas Mačiukos pradėjo leisti laikraštėlį „Jaunime budėk!“ 1944 m. gegužės 13 d. gestapas suėmė G. Žemkalnį, kiti slapstėsi ar

Pagerbtas atminimas

pasitraukė į Vakarus. Yra žinoma, kad nuo G. Žemkalnio rankų nusmukdavo antrankiai, nes jie jam buvo per dideli.

Tačiau 1944 m. vasarą Aušros, Saulės ir 4-osios gimnazijų moksleivių kuopelė vėl pradėjo leisti laikraštėlį „Jaunime pirmyn!“, ginklavosi, rengėsi kovai prieš sovietinį okupantą. 1944 m. lapkričio 7 d. pirmoji ginkluota pasipriešinimo organizacija buvo susekta. Jos branduolys - V. Mačiuka, G. Petrauskas, A. Kačiuška, P. Vainius, J. Venckevičius - buvo suimtas ir uždarytas Perkūno alėjos 4-to namo rūsyje.

Kalinio Antano Šumausko sesuo Kristina, kuriai anuomet buvo trylik metų, prisiminė, kaip naktį į

namus įsiveržė enkavedistai, darė kratą, suėmė jos brolių, 8-tos klasės gimnazistą ir, neleidę net pilnai apsirengti, išsivedė. Tik po 45 metų artimieji sužinojo, kad jis, pirmasis iš Kauno atvežtų kalinių, mirė Kalininio kalėjime. Kristina perskaitė Vytauto Mačiukos, kalinto ir kankinto Perkūno alėjos 4-to namo rūsyje, eilėraščių. Plevėsuojant Trispalvei, degant žvakutėms, susirinkusieji pagiedojo „Marija, Marija“.

Paminėtas Kauno rezistencinės moksleivijos iš Aušros, Saulės, J. Jablonskio, Jėzuitų ir kitų gimnazijų, Aukštesniosios technikos mokytojų ir moksleivių kovos ir skaudžių netekčių šešiasdešimtmetis - pavyzdys ir priminimas jaunimui, į ką, dirbant Tėvynei Lietuvai, jis turi lygiuotis.

Minėjimo organizatorė (iš kairės) R. Vencevičiūtė ir D. Grušytė-Žemaitienė